

ANTROPOFAGIE

Literatura:

- JELÍNEK, J. 1988: Lidské oběti, antropofagie a studium rituálů bronzové a železné doby. Současný stav. In: Antropofagie a pohřební ritus doby bronzové, Materiály z pracovního setkání Brno, pavilon Anthropos 24. – 25. 10. 1988, Brno, 1 – 16.
- SMRČKA, V. – HORN, V. – SALAŠ, M. – LOOSOVÁ, J. 1988: Znamky antropofagie a anemie na Blučině (jižní Morava) ve starší době bronzové. In: Antropofagie a pohřební ritus doby bronzové, Materiály z pracovního setkání Brno, Anthropos 24. – 25. 10. 1988, Brno, 51 – 59.

LOKALITY S MOŽNÝM VÝSKYTEM ANTROPOFAGIE

* Cezavy u Blučiny

- Byly zde objeveny rozsáhlé destrukce opevnění a mezi těmito rozvalinami a v jejich blízkosti byly nalezeny jednotlivě i v nahromadělinách lidské a zvířecí kosti, části skeletů i celé skelety, zcela výjimečně pak pohřby s milodary. Podle úvah J. Jelínka se jednalo o podivný rituál spojený s lidskými oběťmi a s požíváním zvířecího a lidského masa, na což by měly ukázat štípané lidské a zvířecí kosti, nálezy ohnišť s kulinaristickými pozůstatky (skelety uložené přímo na ohništi), kosti s pozůstatky řezů apod. Nálezy zde příslušely dvěma kulturám – věteřovské skupině a velatické kultuře. Mezi těmito dvěma druhy nálezů se ovšem nepodařilo zjistit zřetelné stratigrafické oddělení, naopak starší nálezy věteřovské plynule přecházely do mladších poloh s nálezy velatickými, takže mezi těmito dvěma polohami byl přechodný horizont obsahující smíšené nálezy věteřovské i velatické.
- Pokud byly kosti nalezeny jednotlivě, byl jich velký počet rozštípan. Toto štípaní proběhlo v době, kdy kost byla čerstvá, což dokládají spirální fraktury, ale tuto skutečnost nemůžeme považovat za jednoznačný důkaz antropofagie. Opálené nebo spálené kosti jsou mezi nálezy výjimkou. Ani nálezy několika dětských skeletů uložených ve skrčené poloze přímo na ohništi nebo v rozlehlém žárovišti nebyly ožehnuté. Teprve nálezy podstatně níže na svahu nesou četné stopy opálení, nebyly však nalezeny v ohništi, ale na druhotném místě uložení. Jen vzácně byly na jednotlivých lidských kostech stopy řezů. Většinou šlo o krátké jemné řezy způsobené ostrým předmětem, nožem nebo břitvou.
- Důležité je, že u pozůstatků a u koster nalezených v hlinitém prostředí volně ve vrstvě nebo v jámách byly často nalezeny větší i menší kameny a rozbité střepy keramiky. Obojí je třeba považovat za součást rituálu. Většina koster je bez nálezů milodarů, nanejvýš byly nalezeny součásti nebo ozdoby oděvu.

* Hradisko u Kroměříže

- Zde byla objevena v příkopu před valem nahromadělina lidských kostí. Byly zde jak části těl tak i jednotlivé kosti a také mezi nimi lidskými kostmi kosti zvířecí. Kromě toho byla přímo ve valu nalezena osamoceně lebka a na nalezišti byly na dně kulturních jam zjištěny

četné lidské a zvířecí kosti z více jedinců. Všechny tyto nálezy spadaly do střední doby bronzové a velmi připomínaly nálezovou situaci v Cezavách u Blučiny.

★ **Nitrianský Hrádok**

- Zde byly mezi početnými zvířecími kostmi označenými za potravní zbytky nalezeny i jednotlivé kosti a jakoby pohozené kostry. Překvapující bylo množství keramiky provázející tyto nálezy ze střední doby bronzové.

★ **Spišský Štvrtok**

- Zde máme z doby otomanské kultury nálezy volně pohozených lidských pozůstatků spolu se zvířecími kostmi a četnými bronzovými i zlatými předměty. Šlo o devět jedinců vesměs volně pohozených bez piety ve velké nehluboké jámě, která pro svou zvláštní polohu uvnitř otomanské osady byla interpretována jako obětiště. Na některých lebkách byly zjištěny sečné rány, které na jedné z nich byly způsobeny sekerou, jak ukazuje charakteristický tvar smrtelných zranění. Z archeologické situace a ze stratigrafie vyplývá, že šlo o jedinou událost, po které bylo místo s nálezy zasypano.

OTÁZKA ANTROPOFAGIE A ANÉMIE NA BLUČINĚ VE STRAŠÍ DOBĚ BRONZOVÉ

- ★ Antropofagické rituály v bronzové době by mohly ozřejmit chorobné stavy, které se vyskytly u tehdejších populací a zvláště u „obětované“ skupiny.
- ★ Pro oblast střední Evropy v době bronzové se zdají nejpravděpodobnější tyto faktory vyvolávající anémie:
 - **Nedostatek železa**
 - **Nedostatek kyseliny listové**
 - **Nedostatek vitamínu C**
 - **Parazité**
- ★ Vystává otázka, zda anemičtí jedinci, v tomto případě především děti, byli opravdu rituálními oběťmi a oběťmi antropofagie, nebo zde byli pouze z nějakého důvodu nerituálně pohřbeni.